

Математично-природописно-лікарська секція Наукового товариства ім. Шевченка. Матеріали до історії. 1893—1939: Збірник матеріалів та документів / За заг. ред. О. Петрука.— Львів: Друкарня „Папуга“, 2023.— 288 с.

Нещодавнє відзначення 150-річчя Наукового товариства ім. Шевченка стало значним стимулом для ґрунтовнішого вивчення його історії. Передусім опрацювання й публікація архівних джерел, увага до яких раніше була недостатньою, тоді як для системних досліджень спільнотою науковців з усіх галузей знань важливо мати „під рукою“ опубліковані збірники документів. Завдяки зусиллям, яких не пошкодували укладачі рецензованого збірника, тепер маємо легкий доступ до важливих першоджерел з історії Математично-природописно-лікарської секції НТШ (МПЛС).

Розділу „Хроніка секції“ у збірнику передують стаття Олега Петрука „Математично-природописно-лікарська секція Наукового товариства ім. Шевченка та її очільник Володимир Левицький“. У ній висвітлено основні етапи діяльності Секції, починаючи від часу її заснування на Загальних зборах НТШ 11 травня 1893 р., коли першим головою Секції обрали Івана Верхратського. Від 1909 до 1939 р. її очолював Володимир Левицький, а в роках 1932—1934 він був і головою НТШ. Стисло охарактеризовано життєвий і творчий шлях В. Левицького, його масштабну роботу над виробленням української термінології в галузях природничих наук, незмінного редактора „Збірника МПЛС“ — першого наукового математично-природописного журналу українською мовою. Подано цікаві статистичні дані щодо кількості членів МПЛС (зокрема, у певний час відомі іноземні члени становили 28 відсотків загальної кількості), галузей знань і структури публікацій на сторінках „ЗМПЛС“ та ін. Акцентовано увагу на визначній ролі членів МПЛС у діяльності таємного Українського університету у Львові.

У „Хроніці секції“ подано зміст протоколів засідання Секції, починаючи від першого, датованого 2 червня 1893 р., до протоколу від 25 червня 1912 р. З них постає широкий спектр актуальних на той час проблем і простих поточних завдань, які були в центрі уваги членів Секції. Усі вони виписані максимально конкретно і стисло, навіть педантично — вказано час засідання з точністю до хвилини. Звичайно, наукове і пізнавальне значення протоколів важко переоцінити. Важливо, що текстам протоколів передують списки членів Секції станом на 1893 р., з якого впливає широке географічне представництво: Львів, Київ, Одеса, Харків, Краків, Відень, Петербург, Тернопіль, Станіславів, Дрогобич, Ярослав, Перемишль, Калуш, Коломия, Сокаль, Золочів, Куп'янськ, Ялта та ін.

У доповненнях до зазначених протоколів є відомості за період до 1914 р. Завершується розділ „Хроніка секції“ описом діяльності МПЛС у 1914—1939 рр., укладеним на основі компіляції з окремих фрагментів текстів, узятих з різних сторінок „Хроніки“. За час 01.07.1914 — 01.07.1918 рр. директором Секції був Іван Горбачевський, його заступником — Володимир Левицький, секретарем — Степан Рудницький і його заступником Юліан Гірняк; у складі Секції було 15 дійсних членів НТШ і 4 іно-

земні члени. Натомість у 1937 і 1938 рр. директором МПЛС був Володимир Левицький, його заступником — Максим Музика, секретарем — Юрій Полянський; у складі секції було 77 дійсних членів НТШ і 22 іноземних членів. Подано відомості про керівництво окремих комісій Секції та їх основну діяльність.

На початку великого розділу рецензованого збірника під назвою „Звіти та довідки про секцію та її підрозділи“ поміщено текст реферату Миколи Чайковського „Діяльність Математично-природописно-лікарської секції та її директора й редактора перших 25 томів „Збірника“, д-ра Володимира Левицького, за 30 років 1897—1927“, виголошеного на ювілейному засіданні секції 3 квітня 1927 р. У рефераті ґрунтовно висвітлено масштабну діяльність МПЛС за вказаний період. У наступних підрозділах показано працю МПЛС на початок 1938 р.; звіти з діяльності Фізіографічної комісії за час від 22. II. 1922 до 1.V. 1925 р. і Бактеріологічно-хімічного інституту за 1926—1930 рр.; матеріали про Бактеріологічно-хімічний інститут станом на 1935 р. і Кедровий заповідник у Горґанах; детальні відомості про діяльність Природничого музею НТШ від 1914 до 1941 р.

Наступний розділ збірника під назвою „З'їзди, організовані секцією“ подано детальні відомості про шість з'їздів українських лікарів і природників, починаючи від першого, який відбувся у Львові в листопаді 1924 р., і до останнього від травня 1937 р. Учасники першого з'їзду, який мав назву власне з'їзду лікарів, заслухали 13 рефератів, виголошених, зокрема, Мар'яном Панчишином, Максимом Музикою, Степаном Балесом, Іваном Куровцем. Було прийнято розлогу резолюцію у справах організації наукової праці й суспільної медицини, констатовано, що „головна мета з'їзду: щоби дати тривкіші підстави нашій медичній праці — осягнена“. На другому з'їзді (1927 р.) працювали секції природників і лікарів, а на третьому (1931) — ще й інженерів. Четвертий (1933 р.), п'ятий (1935 р.) і шостий (1937 р.) були з'їздами власне природників і лікарів. Наприкінці своєї роботи учасники шостого з'їзду обрали оргкомітет планованого наступного з'їзду, до якого, зокрема, входили В. Левицький, М. Музика, Ю. Полянський та ін. За умов радянської окупації він уже не міг відбутися.

Важливим джерелом для дослідників історії науки з різних галузей знань є опублікований у рецензованому збірнику список дійсних членів НТШ по Математично-природописно-лікарській секції, укладений в алфавітному порядку із зазначенням дати обрання, місця праці на час обрання, фаху, року народження, року і місця смерті. Дуже доречними є ретельно укладений іменний покажчик і список 26 ілюстрацій, багато з них є рідкісними.

Безсумнівно, рецензований збірник є одним із найбільш значущих видань НТШ останніх років.

Роман ПЛЯЦКО

